

ΔΙΑ ΜΕΣΟΥ ΤΩΝ ΑΙΩΝΩΝ

ΤΑ ΔΑΧΤΥΛΙΔΙΑ ΚΑΙ ΟΙ ΑΝΘΡΩΠΟΙ

Γιατί πρωτοφόρεσαν οι άνθρωποι δαχτυλίδια. Σημεία ταυτότητας. Δαχτυλίδια σφραγίδες. Το δαχτυλίδι του Μ. Αλεξάνδρου. Η ιστορία του τυρханνου Πολυκράτους και του δαχτυλιδιού του. Τα δαχτυλίδια των αραβώνων. Η επιγραφή των δαχτυλιδιών. Στο Βυζάντιο. Οι αραβάνες του Δόγη με τη θάλασσα. Η συμβολική σημασία των δαχτυλιδιών. Το δαχτυλίδι του Αγίου Μάρκου. Η σφραγίς των σουθηκών. Δαχτυλίδια φυλάκτα. κ.λπ.

Ερωτήσατε ποτέ τον εαυτό σας, κοιτάζοντας το δαχτυλίδι που έχετε στο χέρι σας, τι έκανε τον άνθρωπο να περάσει ένα ή και περισσότερα δαχτυλίδια στα δαχτυλίδια του; Η ιδέα του στολισμού; Ασφαλώς όχι. Όπως θα δούμε παρακάτω, ο Πάπας, οι επίσκοποι, πολλές ιερωμένες γυναίκες, στους όποιους απαγορεύονται τα κοσμήματα, φορούν κι αυτοί

δαχτυλίδια και μάλιστα πλουσιώτατα. Έξ' άλλου ο στολισμός είναι ένα πράγμα έντοικο. Οι άγριοι των διαφόρων μερών δεν περιέμεναν τους πρώτους Ευρωπαίους εξερευνητές για να φορέσουν διάφορα στολίδια κωμωμένα από πολύχρωμες και άγριες πέτρες. Τα έφορουσαν και προηγούμενος. Δαχτυλίδια όμως δεν είχαν στα χέρια τους όπως δεν έφορουσαν δαχτυλίδια και οι άνθρωποι της εποχής του Όμηρου. Τα δαχτυλίδια έπενοήθησαν από ανθρώπους εξαιρετικά πολιτισμένους για να ανταποκριθούν σε κάποια ανάγκη.

«Ποια ανάγκη, θα ωθήσατε έκανε τους ανθρώπους να έπινοήσουν τα δαχτυλίδια;» Η ανάγκη του να έχη κανείς πάντοτε έπάνω του κάτι που να πιστοποιεί την ταυτότητά του και ένα μέσον που να καθιστά επίσημες όλες τις πράξεις του. Δηλαδή αρχικώς τα δαχτυλίδια χρησιμοποιούντο ως σφραγίδες, κατόπιν, με τον καιρό, εξελίχθησαν σε κοσμήματα.

Όστόσο διέτησαν πάντοτε τον έπίσημο χαρακτήρα, τον όποιο τους έδωσε η άρχική χρήση τους. Γι' αυτό κι ο Φαραός όταν έκανε πρωθυπουργό του τον Ίωσηφ, για να έπισημοποιήση την πράξη του αυτή, του έστειλε ένα δαχτυλίδι. Όταν έπίσης, ο Μέγας Αλέξανδρος, πεθαίνοντας, θέλησε να υποδείξη το διάδοχό του, έδωσε το δαχτυλίδι του στάν Περδίκκα, υποδεικνύοντας έτσι αυτόν ως διάδοχό του. Όλη η άρχαιότητα είναι γεμάτη από τέτοια παραδείγματα από τα όποια φαίνεται η συμβολική χρήση των δαχτυλιδιών. Αυτό είναι και η άρομη ώστε να θεωρηθή το δαχτυλίδι ως σύμβολο άνωτάτης ισχύος και δυνάμεως. Έπίσης άλλως, το μικρό κοσμήμα το όποιο στολίσει σήμερα τοσα κομψά χεράκια έθεωρείτο ιερόν. Έπάνω του ήταν σκαλισμένα τα πρόσωπα θεών ή ήρώων ήμιθέων. Ο Τύραννος της Σάμου Πολυκράτης δεν είχε γνωρίσει ποτέ του καμμία δυστυχία. Η τύχη των γέμιζε από αγαθά. Έπειδι όμως τότε η τύχη έθεωρείτο ως μια θεά ζηλιάρα την όποια η υπερβολική εύτυχια των ανθρώπων έξωργιζε γι' αυτό ο Πολυκράτης για να την έξευμενίση απέφασισε να θυσιάση το πράγμα που του ήταν προσφιλέστερο: ένα δαχτυλίδι στολισμένο μ' ένα σμαράγδι σκαλισμένον από το Θεόδωρο το Σάμιο. Το έρριξε λοιπόν στη θάλασσα, έλπίζοντας ότι έτσι θα έξευμενίσει την τύχη και ότι θ' αποκαθιστούσε, με τη λύπη που έννοιωσε για την απώλεια του δαχτυλιδιού του, την ίσορροπία η όποια πρέπει να βασιλεύη μεταξύ των εύτυχίων και δυστυχιών των ανθρώπων.

Μά οι θεοί άρνήθησαν τη θυσία του και μιά μέρα, καθώς ο Πολυκράτης έτρωγε ένα θαυμάσιο

ψάρι, βρήκε μέσα στην κοιλιά του το δαχτυλίδι που είχε ρίξει στη θάλασσα. Έτσι η τύχη του απέδειξε πως δεν έξευμενίζεται με ύλικές θυσίες και πως η εύτυχες καθώς και η δυστυχίες έγιναν για όλους τους ανθρώπους.

Σε όλους σχεδόν τους θρόνους της άρχαιότητας τα δαχτυλίδια παίζουν μεγαλύτερο ρόλο από κάθε άλλο κοσμήμα. Ότοσο σιγά σιγά τα δαχτυλίδια έπληραν μιά άλλη σημασία και έγιναν σημεία ένωσης και δεσμού άγάπης. Έτσι με το να δίδη κανείς το δαχτυλίδι του έθεωρείτο ως να δίδη τον ίδιο τον έαυτο του. Από κει, έπληθε η συνήθεια να ανταλλάσσονται δαχτυλίδια κατά τους άραβάνες.

Αρχικώς τα δαχτυλίδια αυτά ήταν διπλά έννομένο σ' ένα. Κατόπιν όμως χριστίστηκαν.

Με την άποδο μάλιστα των χρόνων άρχισαν να διακοσμούν και να στολίζονται με πολύτιμους λίθους. Τα πιο παραδοξα ήταν τα δαχτυλίδια των άραβώνων των Έβραίων των όποιων η πέτρα παρίστανε ένα σπιτι με τη στέγη του, με τα παράθυρά του, και με τις λέξεις: «Καλό άστρο», χαραγμένες στην έβραϊκή. Τα δαχτυλίδια των πρώτων χριστιανών και προπάντων των βυζαντινών

ήσαν έξαιρετικά πολύπλοκα. Κατασκευάζοντο πολύ πλατειά κ' έμοιαζαν με περιλαίμια σκύλων. Στη μέση τους έβρισκε ένα ροδοειδές κοσμήμα η ένα άστρο, έπάνω στο όποιο ήταν χαραγμένη η ελληνική έπιγραφή: «Ένωσις». Έπίσης στο ίδιο άστρο έπάνω ήταν χαραγμένα τέσσαρα πρόσωπα: Οί δύο σούζυγοι ειλογούμενοι από το Χριστό και την Παναγία. Το άλλο μέρος του δαχτυλιδιού ήταν

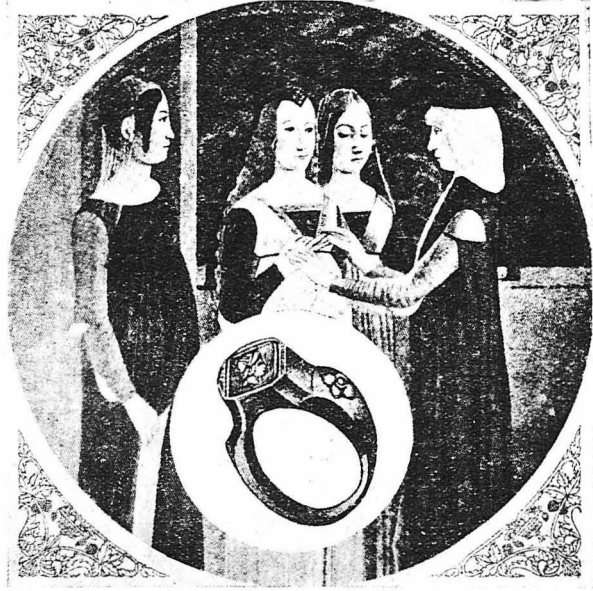
1. Δαχτυλίδι-σφραγίς του βασιλέως της Αιγύπτου.—2. Αρχαίο Έλληνικό δαχτυλίδι, σύμβολο της φίλης.—3. Γερμανικό δαχτυλίδι άραβώνων του 17ου αιώνα.

διηρημένο σε έφτά κομμάτια, στο καθένα των όποιων ήταν χαραγμένη μιά από τις έφτά μεγάλες εορτές της Χριστιανισσίνης. Έπίσης στην έξωτερική περιφέρεια του δαχτυλιδιού ύπηρχε η ακόλουθη έπιγραφή: «Θεέ, προστάταί μου, τούς δούλους σου...» Συνεπώς έφταναν δε την φράση αυτή με τα όνόματα των σούζυγων. Στην έσωτερική δε περιφέρεια ύπηρχε η έπιγραφή: «Σού παραίδω την γαλήνη μου...»

Κατά τον μεσαιώνα η μόδα των έπιγραφών στα δαχτυλίδια διεδόθη πολύ. Τις έχάραισαν στο μέσα μέρος των, μερικές δε απ' αυτές ήταν χαριτωμένες και έξυπνότερες. Μιά άγγλική έπιγραφή σούζυγικών δαχτυλιδιών έγραφε τα έξης: «Σας παραίδω την καρδιά μου και τα πάντα. Μιά άλλη πάλι: «Θά σοφ είμαι τόσον πιστός, όσο θά είναι πιστός ο θάνατος προς έμένα». Πολλές έπίσης απ' αυτές τις έπιγραφές εινε μυστηριώδεις και άνεξήγητες.

Κατά την εποχή εκείνη κατασκευάζοντο και έξαιρετικές τέχνες, δαχτυλίδια, μέσα στην πέτρα του όποιου ύπηρχε έν μικρογραφία κωμωμένη η εικόνα του προσφιλέστερου προσώπου του κατόχου των. Χάρης σ' ένα μικροσκοπικό ελατήριο η πέτρα άνοιγε και φαινόταν η εικόνα του προσφιλούς προσώπου και δίπλα της ένα μικροσκοπικό άνθος.

Τα δαχτυλίδια προσεφέροντο η άντηλάσσοντο πολλές φορές προς ένδειξιν στενής φίλης η άλλων μυστικών δεσμών. Δαχτυλίδι έπέφερε κι' ο Ίησούς Χριστός στο χέρι της άγιας Αικατερίνης για να συμβολίση την πνευματική του ένωση με την άγια αυτή γυναίκα. Την σκηνή αυτή άνεπαρέστησαν σε θαυμασίους πίνακας οί μεγαλύτεροι ζωγράφοι του μεσαιώνος και της άναγεννήσεως. Στις εικόνες αυτές βλέπει ο παρα-

Νεαρός άγενής της Τσοκάνης την ώρα που περνά το γαμήλιο δαχτυλίδι στο χέρι της μητρώς του.— Πίναξ της Σχολής της Φερράρας (15ος αιώνας)

τηρητής το δαχτυλίδι να γλυστράει από τα χεράκια του Ίησου Νηπίου μέσα στα λεπτά δάχτυλα της θραϊκής αγίας, που είνε γοταπισμένη μπροστά του, σαν ένα εξέγγιστο της ευνοίας των ουρανών επί της γης.

Το δαχτυλίδι δεν εσυμβολίζει μόνο τους δεσμούς των ανθρώπων. Σιγά σιγά άρχισε να συμβολίζει κάθε δεσμό, και τους μεταξύ διαφόρων λαών. Στη Βενετία μάλιστα εσυμβολίζει το δεσμό ενός ολοκληρωσίου λαού μ' ένα στοιχείο της φύσεως, με τη θάλασσα. Σχετικώς ελάμβανε χώρα στη Βενετία, κάθε χρόνο την ημέρα της αναληψείας μετά από τις πιο περιέργες και πιο μεγαλοπρεπείς εορτές του παρελθόντος. Ο δόγης της Βενετίας όρθιος επί του δογικού ποίου «Βουζέτταρος», περιστοιχισμένος απ' όλους τους ευγενείς της Γαληνοτάτης Δημοκρατίας, ενώ ο λαός παρηκολούθει από τας ακτίες των διωρύγων, ήρραβονίζετο την Αδριατική θάλασσα, ρίχνοντας μέσα στα νερά της το χρυσό του δαχτυλίδι. Την εορτή αυτή την είχε καθιερώσει ή παντοδύναμος κατά θάλασσαν έννετική δημοκρατία για να συμβολίση την επί των υδάτων κυριαρχίαν της.

Ώστόσο δεν εΐσαν αυτά τα μόνα δαχτυλίδια τα όποια έπαιξαν ρόλο στην ιστορία της Βενετίας. Υπήρχε ακόμη στην Βενετία κ' έφυλάσσετο με έξαιρετική προσοχή κ' ένα άλλο δαχτυλίδι για το όποιο ή παράδοσις λέει τα εξής: «Ένα φοιρτουνασιμενοβράδι, κατά τον Φεβρουάριο του 1340, ένας άγνωστος παρουσιάστηκε σ' ένα Βενετό γονδολύφη και τον παρεκάλεσε να τον οδηγήσει στην αποβάθρα του Αγίου Γεωργίου. Έκει πήδηξε στην γόνδολα κ' ένας δεύτερος άγνωστος, φίλος του πρώτου. Οι δύο έπιβάται εΐπαν στο βαρκάρη και διευθύνθηκε στην αποβάθρα του Αγίου Νικολάου, όπου παρέλαβη κ' έναν τρίτο άγνωστο. Κατόπι διατάξαν τον βαρκάρη να τραβήξη στ' άνοιχτά. Όταν άνοιχθήκαν στο πέλαγος βρέθηκαν μπρός σ' ένα καράβι άπάνω στο όποιο έπέβαιναν οι δαίμονες της κολάσεως και το όποιο διευθύνονταν προς τη Βενετία. Άμέσως οι τρεις άγνωστοι, που δεν ήσαν παρά οι τρεις προστάται της κολάσεως, ο Άγιος Μάρκος, ο Άγιος Γεώργιος και ο Άγιος Νικόλαος έκαναν το σημείο του σταυρού και το διαβολικό καράβι χάνθηκε άμέσως, ή δε θάλασσα γαλήνεψε ξαφνικά. Τότε ο Άγιος Μάρκος έδωσε το δαχτυλίδι του στον βαρκάρη και τον διατάξε να το παραδώσει στον δογη Βαρθολομαίο Γραδενίλο, για να μάθει έτσι όλη ή πόλις το θαύμα και τη σωτηρία της από την επίδρομή των δαιμονών.

Μέχρι του παρελθόντος αιώνος τα δαχτυλίδια εχρησιμοποιούντο και για το σφράγισμα των συνεπειών άνακοχής και ειρήνης μεταξύ διαφόρων Κρατών. Η τέλευταια συνθήκη που εσφραγίσθη με δαχτυλίδι εΐταν της ειρήνης Γαλλίας και Γερμανίας μετά τον πόλεμο του 1870 την όποιαν υπέγραψαν ο Βίσμαρκ και ο Ίουλιος Φάβρ εκ μέρους της Γαλλίας. Το γεγονός συνέβη ως εξής: Τη στιγμή που ο Φάβρ έπροσέκοι να βάλη τη σφραγίδα του άπάνω στη συνθήκη άντελήφθη ότι δεν εΐχε μαζί του. «Σφραγίστε τη με την πέτρα του δαχτυλιδιού σας», του εΐπε τότε ο Βίσμαρκ. Ο Φάβρ έκοιτάζε άμέσως το δαχτυλίδι του: στην πέτρα του εΐταν σκαλισμένη ή «Άρτεμις όρθια με το τόξο στα χέρια. Του το εΐχε χαρίσει πρό καιρού κάποιος Νωντόρ τον όποιο εΐχε υπερασπίσει πρό των Γαλλικών Λικαστηρίων, στα όποια εΐχε προσαχθή ως άπατενας γιατί εΐλεγε πως εΐταν άπόγονος του Λουδοβίκου Ιβου και διεκδικούσε τον θρόνο της Γαλλίας. Πολλοί μάλιστα τον εΐχαν υποστηρίξει τότε, ενώ οι άλλοι εΐλεγαν ότι έπρόκειτο περί τυχοδιώκτου.

Με το δαχτυλίδι λοιπόν του αυτοκαλουμένου άπογόνου του Λουδοβίκου Ιβου, ο Φάβρ εσφραγίσε την μοιραία για τη Γαλλία συνθήκη.

Δεν εΐνε καθόλου έκπληκτικό, αν τα δαχτυλίδια, πολλά των όποιων συνδέονται μ' ένα σωρό πράγματα, χρησιμοποιήθησαν άλλοτε ως φυλαχτά. Κατά το μεσαιώνα οι μάγοι εΐδαν δαχτυλίδια στους πελάτας των για να τους κάνουν ν' άποκτήσουν ύπερφυσικάς δυνάμεις. Σέ μερικά απ' αυτά τα δαχτυλίδια εΐταν σκαλισμένα έπάνω τα σημεία του ζωδιακού κύκλου

και το σύστημα των κόσμων. Άλλα πάλι απ' αυτά τα δαχτυλίδια εΐχαν έπάνω τους πέτρες οι όποίες προφύλασσαν όποιον τα φορούσε από όλα τα δηλητήρια: άλλα ακόμη με μυτερές πέτρες εΐχαν μέσα δηλητήριο. Όταν φορούσε κανείς τέτοιο δαχτυλίδι κ' ήθελε να δηλητηριάσει κανένα, έφτανε να ή του σφιξιμ το χέρι και να το τρυπήσει λίγο με την πέτρα του.

Πολλά δαχτυλίδια στο παρελθόν κατασκευάζοντο έτσι ούτως ώστε να χρησιμοποιούνται και ως εργαλεία: δαχτυλίδια—ρολόγια, δαχτυλίδια—κλειδιά, δαχτυλίδια—θήκες διαφόρων μικροπραγμάτων κλπ. Μά παρ' όλα αυτά το δαχτυλίδι μονάχα ως κόσμημα εγοήτευσε πάντοτε τους ανθρώπους και προπάντων τις γυναίκες. Εΐτε ως σημείο δυνάμεως εχρησιμοποιήθη, εΐτε ως σημείο φιλίας και ένδοσεως, εΐτε ως σημείο συμπαρίας δύο λαών, εΐτε ως εργαλείο, ποτέ δεν έπασσε να είνε προπάντων κόσμημα. Και σήμερα σχεδόν μόνον ως κόσμημα χρησιμοποιείται, ή δε αξία του βρίσκεται όχι μόνον στο μέταλλο απ' το όποιο είνε φτιασμένο, αλλά και στην τέχνη της επεξεργασίας του.

Έπάνω σ' ους θρούλους για τα διάφορα δαχτυλίδια εχει δημιουργηθή μία δλόκληρη φιλολογία. Κάθε λαός, κάθε έθνος εχει και τους δικούς του θρούλους, τις δικές του παραδόσεις. Όπως όμως είνε γνωστό, οι παραδόσεις των λαών μοιάζουν πολύ μεταξύ τους κ' έτσι δεν είνε καθόλου παράδοξο και την ελληνική παράδοση για το δαχτυλίδι της μάνας να ή βρή κανείς, κάπως παραλλαγμένη βέβαια και στη σκανδιναβική ή στην άγγλοσαξωνική δημοτική λογοτεχνία.

Έπισης δεν είνε άγνωστο ότι και ή περίφημη γερμανική φιλολογία των Νιμπελούγκεν βασίζεται έπάνω σ' ένα δαχτυλίδι.

Πολλοί μεγάλοι ποιηται ένεπνεύσθησαν από τους θρούλους των δαχτυλιδιών κ' έγραψαν όραιότερα ποιήματα, πραγματικά άριστοεργήματα μάλιστα. Σχετικώς, περίφημη είνε ή μπαλιάντα του μεγάλου Γερμανού ποιητού Ολλαντ: «ή κόρη του χρυσικού». Στο ποίημα αυτό ένας γερμανός χρυσοκόμος, περιστοιχισμένος από τα όφραια του κόσμηματα, από τα όποια το παιδ όφραίο είνε ή κόρη του ή Νέλλα, βλέπει μία μέρα να μπαίνει στο μαγαζί του ένας κείρος, ο όποιος του παραγγέλει ένα διαμαντένο δαχτυλίδι για την αγαπημένη του άρραβωνιασιστιά. Σέ λίγες ημέρες το κόσμημα ήταν έτοιμο, λαμπρό και πολυτελέστατο. Η Νέλλα, ή κόρη του χρυσοκόμου, βλέποντάς το κατελήφθη από μεγάλη θλίψη και φιλόωτας το κρυφά εΐλεγε: «Άχ! ποιά ευτυχισμένη κόρη θα περάσει στα δαχτυλά της αυτό το δαχτυλίδι που της χαρίζει ο όφραίος της ιππότης, αν ο όφραίος αυτός ιππότης χάριζε και σε μένα ένα δαχτυλίδι καμωμένο από τους βοστρίχους των μαλλιών του θα γίνωμουν πιο ευτυχισμένη κ' απ' τις κόρες του αυτοκρατορος!».

Ο όφραίος ιππότης ως τόσο που εΐξερε όλες τις υποχρεώσεις που του επέβαλε ή ρομαντική έποχό του, προς τις όμορφες κοπέλλες, όταν έπληγε για να πάρη το δαχτυλίδι του, το πήρασε για να δοκιμάση ήθεθεν, στο χέρι της Νέλλας και συγχρόνως της φόρεσε ένα διαμαντένο στέμμα στο κεφάλι, όπου και τ' άφησε για να καταλήξη ή ιστορία αυτή σε γάμο του με την όφραία κόρη του χρυσοκόμου.

Και στην Έλλάδα μέχρι σήμερα τα δαχτυλίδια έπαιξαν σπουδαίο ρόλο στη ζωή των ανθρώπων. Και ή δημοτική ποίηση και οι νεότεροι ποιηται εξύμνησαν το δαχτυλίδι του γάμου. Ένα από τα όφραιότερα ποιήματα είνε και το «Δαχτυλίδι του γάμου» του κ. Μιλτιάδη Μαλακίση, το όποιον και παραθέτομεν ένταυθα:

Το πήρε από το χέρι της μία μέρα
Και τόβαλε στο χρυσόδαχτυλό της:
—Για κίτταζε, μωό πάει, καλή μητέρα!

Κ' έπάνω στο χονάτο μάγονλό της
Ζωγράφος τα κρύφια όνειρά της,
Ροδάτη ή παρθενιά σαν αίμοστάτης.

—Μη βιάζεσαι, γυνούλα μου, από τώρα
Και ού θέ το φόρεσης μία ημέρα
Κ' εΐλογημένη ως είνε εκείνη ή όφρα

Όμως στο λέω με πόνο, οά μητέρα,
Όσο λαμπρό σου φαίνεται, δεν είνε
Το δαχτυλίδι αυτό, χρυσό μου κείνε.

Ο θράνος της Σάμου Πολυκράτης εΐπουν το δαχτυλίδι του στη θάλασσα.—(Εικόν του ντό Μόντ)

ΟΙ ΓΑΜΟΙ ΤΗΣ ΜΑΡΙΣΣ ΤΩΝ ΜΕΔΙΚΩΝ ΚΑΙ ΤΟΥ ΕΡΡΙΚΟΥ IV

(Έργο του Ρομπινς εΐρισκόμενο στο Μουσείο του Λούβρου)
Ο Έρρικος IV δεν άπεικονίζεται στον πίνακα. Την θέση του την εχει ο θεός της Μαρίας των Μεδίκων Μάγας Δούξ Φερδινάνδος ο όποιος εν όνόματι του περνάει στο χέρι της πριγκηπίσσης το πατροπαράδοτο γαμήλιο δαχτυλίδι.